

Sygn. akt I CSK 4211/22

POSTANOWIENIE

Dnia 27 stycznia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska

w sprawie z powództwa C. B.
przeciwko Skarbowi Państwa - Prokuratorowi Rejonowemu w Słupsku
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym 27 stycznia 2023 r. w Izbie Cywilnej w Warszawie,
na skutek skargi kasacyjnej powódki
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu
z 18 stycznia 2022 r., sygn. akt I ACa 1024/21,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2) zasądza od powódki na rzecz Skarbu Państwa - Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej koszty postępowania kasacyjnego w kwocie 500 (pięćset) zł;**
- 3) nie przyznaje pełnomocnikowi powódki z urzędu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 9 września 2019 r. Sąd Okręgowy w Słupsku oddalił powództwo C. B. o zapłatę kwoty 100 000 zł z odsetkami ustawowymi skierowane przeciwko Skarbowi Państwa – Prokuratorze Rejonowej w Słupsku. Apelacja powódki została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 18 stycznia 2022 r. Powódka wniosła skargę kasacyjną, opierając wniosek o jej przyjęcie do rozpoznania na przyczynach kasacyjnych objętych art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia przysługującym od prawomocnych orzeczeń sądu drugiej instancji, służącym ochronie interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni i stosowania prawa, wkład Sądu Najwyższego w rozwój orzecznictwa i nauki prawa oraz eliminowanie z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu nieważnym lub orzeczeń oczywiście niezgodnych z prawem. Stosownie do 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania w razie wykazania przez stronę, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Z punktu widzenia funkcji oraz założeń skargi kasacyjnej jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia, rolą „przedsądu” jest wstępna selekcja skarg pod kątem spełniania wymienionych wyżej kryteriów (przyczyn kasacyjnych) kwalifikujących skargę do jej przedstawienia Sądowi Najwyższemu w celu merytorycznego rozpoznania.

We wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżąca powołała się na przyczyny z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. wskazując, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne oraz potrzeba wykładni art. 205² § 1 k.p.c. w zw. z art. 5 k.p.c., a także art. 9 i art. 17 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469 z późn. zm.) w zakresie kwestii, czy sąd drugiej instancji na etapie postępowania apelacyjnego powinien pouczyć powódkę w trybie powołanych przepisów o przysługujących powódce prawach i obowiązkach procesowych, w tym uprawnieniu do złożenia wniosku o ustanowienie dla niej pełnomocnika z urzędu.

W nawiązaniu do tak sformułowanych przyczyn kasacyjnych należy przypomnieć, że istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy i dotychczas niewyjaśniony, dotyczący ważnego abstrakcyjnego zagadnienia jurydycznego, którego rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy przy okazji rozpoznania skargi kasacyjnej przyczyni się do rozwoju prawa i orzecznictwa oraz będzie miało znaczenie nie tylko dla tej konkretnej,

jednostkowej sprawy, ale także dla innych podobnych spraw. Skarżący powinien sformułować je w sposób przyjęty przy przedstawianiu Sądowi Najwyższemu przez sąd powszechny zagadnienia prawnego na podstawie art.390 k.p.c., zawrzeć we wniosku pogłębiony wywód prawny uzasadniający zgłoszony problem prawny, wykazać zasadność proponowanego sposobu jego rozstrzygnięcia, a także wadliwość przyjętego przez Sąd drugiej instancji rozwiązania postawionego problemu prawnego w sposób rzutujący na wynik sprawy.

Przytoczenie przyczyny kasacyjnej przewidzianej w art. 389⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. obligowało natomiast skarżącą do wskazania przepisów prawa, których wykładnia budzi poważne wątpliwości lub wywołuje rozbieżności w orzecznictwie, szczegółowego opisanie, na czym polegają powzięte poważne wątpliwości interpretacyjne, których rozstrzygnięcie jest niezbędne do rozpoznania skargi kasacyjnej, a także przedstawienia orzeczeń sądów, w których dokonano różnej wykładni tych samych przepisów, prowadzącej do wydania odmiennych orzeczeń w podobnych stanach faktycznych (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 lipca 2008 r., I CSK 11/08 oraz z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08).

Skarżąca nie sprostала przedstawionym wymaganiom. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie zawarła pogłębionego wywodu prawnego uzasadniającego zgłoszone wątpliwości co do wykładni przepisów art. 205² § 1 k.p.c. w zw. z art. 5 k.p.c. oraz art. 9 i art. 17 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469 z późn. zm.), ograniczając się w zasadzie do krytyki czynności Sądu drugiej instancji w tej sprawie, a w szczególności braku pouczenia powódki w trakcie postępowania apelacyjnego o uprawnieniu do złożenia wniosku o ustanowienie dla niej pełnomocnika z urzędu.. Art. 205² § 1 k.p.c. dotyczy pouczeń kierowanych do stron równocześnie z doręczeniem pism, o których mowa w art. 205¹ § 1 k.p.c., a zatem równocześnie z doręczeniem pozwanemu odpisu pozwu i wezwania do złożenia odpowiedzi na pozew oraz zawiadomieniem powoda o wydaniu zarządzenia w tym przedmiocie. Zakres przedmiotowy obowiązku pouczeń stron wynikający z art. 205² § 1 k.p.c. dotyczy: 1) możliwości rozwiązania sporu w drodze ugody zawartej przed sądem lub mediatorem; 2) obowiązku udziału w posiedzeniu przygotowawczym i przedstawienia wszystkich twierdzeń i dowodów

na tym posiedzeniu; 3) skutkach niedopełnienia obowiązków, o których mowa w pkt 2; 4) możliwości ustanowienia pełnomocnika procesowego oraz o tym, że zastępstwo adwokata, radcy prawnego lub rzecznika patentowego nie jest obowiązkowe; 5) obowiązku złożenia pisma przygotowawczego na zarządzenie przewodniczącego, wymogach co do jego treści i skutkach ich niedochowania; 6) zwrocie pisma przygotowawczego złożonego bez zarządzenia przewodniczącego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowany jest pogląd, że z art. 5 k.p.c. nie wynikają powinności sądu o charakterze ogólnego obowiązku udzielania w każdym wypadku pouczeń osobom występującym przed sądem, tylko dlatego, że nie mają one profesjonalnego pełnomocnika procesowego. Udzielenie pouczenia zależy od uznania sądu uwarunkowanego oceną konkretnej sytuacji procesowej i staje się powinnością sądu tylko w sytuacjach zupełnie wyjątkowych, kiedy zachodzi potrzeba zapobieżenia nierówności podmiotów toczącego się postępowania, a więc wówczas, gdy strona z uwagi na swoją nieporadność i stopień skomplikowania sprawy nie jest w stanie zrozumieć istoty prowadzonego postępowania i nie jest w stanie w związku z tym podjąć stosownych czynności procesowych (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 15 września 2011 r., II CZ 53/11, OSNC-ZD 2012/D, poz. 74 oraz wyrok Sądu Najwyższego z 15 października 2015 r., II CSK 690/14).

Przedstawione zagadnienie nie ma zatem charakteru zagadnienia nowego, dotychczas niewyjaśnionego, którego potrzeba rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy zaktualizowała się na gruncie niniejszej sprawy, tym bardziej że – co wynika z ustaleń faktycznych dokonanych w tej sprawie – powódka wielokrotnie uczestniczyła w postępowaniach sądowych, a w toku niniejszego postępowania skutecznie korzystała z przysługujących jej uprawnień procesowych.

W tym stanie rzeczy orzeczono, jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego na rzecz pozwanego, który wniósł w terminie odpowiedź na skargę kasacyjną, orzeczono na podstawie art. 98 § 1 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. oraz art. 32 ust. 3 ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2016 r. poz. 2261) w zw. z art. 102 k.p.c., ograniczając wysokość zasądzonej kwoty ze względu na trudną sytuację majątkową powódki.

Sąd Najwyższy nie przyznał pełnomocnikowi powódki z urzędu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce w postępowaniu kasacyjnym ze względu na niezamieszczenia w skardze kasacyjnej wniosku o przyznanie pełnomocnikowi tych kosztów ze środków Skarbu Państwa (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 września 2017 r. V CSK 677/16). W skardze kasacyjnej pełnomocnik powódki z urzędu wniosła jedynie o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania przed Sądem Najwyższym (s.3 skargi), w tym kosztów zastępstwa procesowego z urzędu, według norm przepisanych. W uzasadnieniu uchwały z 7 października 2021 r. (III CZP 51/20, OSNC 2022, nr 5, poz. 47), Sąd Najwyższy podniósł, że inne podmioty są zobowiązanym i uprawnionym do zwrotu kosztów pomocy prawnej z urzędu w razie gdy obowiązek poniesienia kosztów spoczywa na przeciwniku strony zastępowanej przez pełnomocnika z urzędu, a inne, kiedy nie ma podmiotu zobowiązanego do pokrycia tych kosztów i obciążają one Skarb Państwa na podstawie art. 22³ ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (jedn. tekst: Dz. U. z 2022 r. poz. 1166) lub art.29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r.- Prawo o advokaturze (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz.1184). W związku z tym sporządzony przez profesjonalnego pełnomocnika procesowego wniosek o zwrot przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej z urzędu powinien uwzględniać te niuanse i konkretyzować zarówno zobowiązanego jak i uprawnionego pod rygorem nie przyznania tych kosztów.